

SZAKONYI KÁROLY

CSENDES ÉJ

A mikor Augustus császár összeírási parancsának eleget téve József viselőse feleségével, Máriával Názáretből a júdeai Betlehembe ment, mert illetőségük szerint Dávid házához tartoztak, sehol sem kaptak szállást, s egy városszéli istállóban húzták meg magukat. Pedig azok, akikhez sorra bekopogtak, jól láthaták, hogy Mária mindenórás, de az összeírás miatt akkora jövés-ménés volt már napok óta, annyiféle ember bukkant fel hirtelen, hogy a betlehemiek bizalmatlanok lettek. Meg aztán a jobb helyeket a tehetősebbek hamar elfoglalták, hiszen busás pénzzel a gyanakvás is elaltatható. A názáreti emberpárt afféle ágrólszakadtaknak nézték, s a kapuk mindig becsukódtak. Maradt a rozzant istálló a juhaikat legeltető pásztorok környékén, ahol legalább szalmát találtak a jászlak körül, amelyre a barmok melegének közelében lepihenhettek. Itt szülte meg Mária a Gyermeket, ama üstökös felvillanó fényénél, amely az éjszaka sötét egén tünt fel és világlott napkelet felé. Látták ezt a pásztorok, de látták a napkeleti bölcsek is, akik sietve tudakolták: hol van a zsidók királya, aki megszületett? Mert látni kívánták, hogy tisztelegjenek előtte. Ezt hallva Heródes király *megháborodék*, kifaggatta a bölcseket, s ravaszul meghagyta nekik, hogy menjenek Betlehembe, keressék meg az újszülöttet, s ha megtalálták, jöjjenek vissza a hírrel, mert majd ő is elmegy, hogy *tisztességet tegyen neki*. De a bölcsek, miután a Kisdedet meglették, *álomban megintettek, hogy Heródeshez vissza ne menjenek*, ugyanakkor az Úr anyaga Józsefet is figyelmeztette: *Kelj fel, vedd a gyermeket és annak anyját, és fuss Egyiptomba, és maradj ott, amíg én mondom néked, mert Heródes halálra fogja keresni a gyermeket!* És Heródes kereste is, Betlehemben és annak környékén felkoncoltatott minden egy esztendőn aluli csecsemőt. Csak Heródes halála után térhetett vissza a család Izraelbe.

Párizsi ismerősöm azt írja, hogy a lánya nemrégiben néhány napot töltött Budapesten, s a legnagyobb élménye az volt, hogy az utcákon nem jöttek vele szemben felfegyverezett katonák, mert odahaza, a Szajna-parton, a

Szalay Lajos: Háromkirályok

tereken és a bulvárokon szüntelen találkozik az őrjáratokkal. Gyanakvás lengi be a francia fővárost, mondja, a vasárnapi mise előtt a templomajtóban biztonságiak motozzák meg a hívőket, s mindenütt, ahol tömegek fordulnak elő, terrortámadástól tartanak. A franciák mégsem akarnak félni. Az ember nem akar félni, mert nem lehet örökösön rettegni. *Bon courage*. De feszültség van. Párizsban és szerente Európában.

Karácsonykor, ha az éjfél misén a templomokban el is hangzanak az Újszövetségből Máté evangéliumának szavai, felidézve a Szent család Egyiptomba menekülését is érintő szavait, mégis inkább a *Csendes éj* kellemes, gyertyafényes, fenyőillatú hangulata önt el bennünket, s nem a világ (már akkor is és azelőtt is létező) irgalmatlansága. Békkességre vágyunk, *Stille Nacht, Silent night, Douce nuit* szól mindenütt az ének, néhány órára úgy teszünk, mintha valóban békkessége volna a Földön a jóakarátú embernek. Pedig megháborodott Heródesek féltik gyilkosságok árán is hatalmukat, népeket készítenek menekülésre, százezrek halálát követelik a terrortámadások és ádáz háborúk, s az égből nem angyalok szava szól, hanem bombák és

rakéták zuhannak valaha gazdag, évezredek városokra. Az üstökös fénye otthontalanná vált, boldogtalan tömegekre világít, akik befogadást remélnek, követelnek – kopognak, sőt, dörömbölnék a kapukon, a kapun belül levőknek lelkiismereti válságot okozva, hiszen a keresztény ember ismeri az irgalmasságot, de az irgalmasságot gyakorolni nagy próbatétel.

A menekültáradat, amely ellepi Európát, tragédia. Tragédia mindenkinék: a menekülőknék és a befogadásra kényszerülő országoknak egyaránt. Mégis, az emberségesség azt kívánja, hogy legyünk részvétel a bajbajutottak iránt. De lehet-e igazságot tenni ebben az áradatban? Tudható-e, hogy kik a rászorultak, s kik a gonosz szándékkal érkezők? A bizalmatlanság romboló erejű. A gyanakvás félelmet és gyűlöletet szül. Megmérgezi a lelket. A világ lelke, Európa lelke most mérgezett is. Az irgalmassághoz manapság már mérhetetlen elszánás kell.

A szent életű Juliánnak is hatalmas elszánásra volt szüksége, hogy befogadja a bélpoklost, s még nagyobbra, amikor az elhaló hangon azt kérte, hogy engedje be az ágyába. *Fázom, jöjj ide mellém! Vetközz, hogy érezzem tested melegét!* És a bélpoklos magához szorította. Irtózat fogta el Juliánt, de a koldus szeme hirtelen csillagfényvel ragyogni kezdett, s minden eltűnt, a szerencsétlen ember helyében pedig egyszeriben ott volt az Úr Jézus Krisztus. Flaubert szép meséje, az *Irgalmas Szent Julián legendája* a feltétlen odaadás és az érte kapott jutalom példázata, ám az ilyen odaadásban ott fészkel a kétség is, hogy nem pusztulok-e bele. Elvárható-e a feltétlen nagylelkűség bárkitől is? Országtól, néptől és az egyes embertől? Pedig ha nincs, lelkünk mélyén örökre ott mardoshat az elmulasztott kötelesség gyötrő érzése.

A betlehemi éjszakán világra jött Gyermekek első útja a menekülés útja volt a gyilkos katonák elől Egyiptomba. A világ Megváltóra várt, de amint megérkezett, máris meg akarták öletni. Aminthogy később meg is ölték. S megölték *azóta* is sokan és sokszor, de karácsony éjjelén újra meg újra megszületik. Megszületik, ha *csendes az éj*. ♦♦

VERS KARÁCSONYRA

A téli táj enyhén neuroitikus,
de mégis ilyenkor születik a Kisjézus,
kell is, hogy a szívünkben megszülessen,
véres szemünkből szelíd szemével kilessen,
mert éppen ölni akarunk, agyart, körmöt növesztvén,
szétlőni a világot e szép karácsonyi estén;
köd borítja agyamat, mint kint a téli tájat,
kapkodva kapaszkodok abba, ami még fájhat,
ami még lesz, ha lesz s lesznek benne én is,
s nem ér velünk véget a nagy álmú Genézis,
nem akad torkán, kinek és minek is, a mondat,
mert nincs folytatás, pont helyett egy nagyot robbant;
suttogok hát együgyűn és remegve imádkozom:
legyen rügy a fákon a jövő tavaszon,
legyen szem, amely látja, s világítson a Nap,
záporozzanak ránk a megszürt ibolyántúli sugarak,
s legyen mese is, a régtől fogva közösen koholt:
éjszaka nyájas arcával mosolyogjon ránk a Hold,
legyen szívünkben jószág, gonoszság is – csak legyen,
folytatódjék bent az embert csináló küzdelem,
szikrázzon az elme, bukva is legyen győztes,
mely az épülő házra májusfát tűz, tetőt tesz,
legyen születés és legyen halál is, testünkre szabott,
hogy a végén derűsen búcsúzza emeljünk kalapot,
legyen, aki hisz, és legyen olyan is, aki kétségbeesik,
aki gyógyítja, s aki felmutatja újuló sebeink,
legyen, legyen, legyen, ki elhozza a jövőt,
az idén se szüljünk halott csecsemőt!

ISTENKE, VEDD TÉRDEDERE ÉDESANYÁMAT

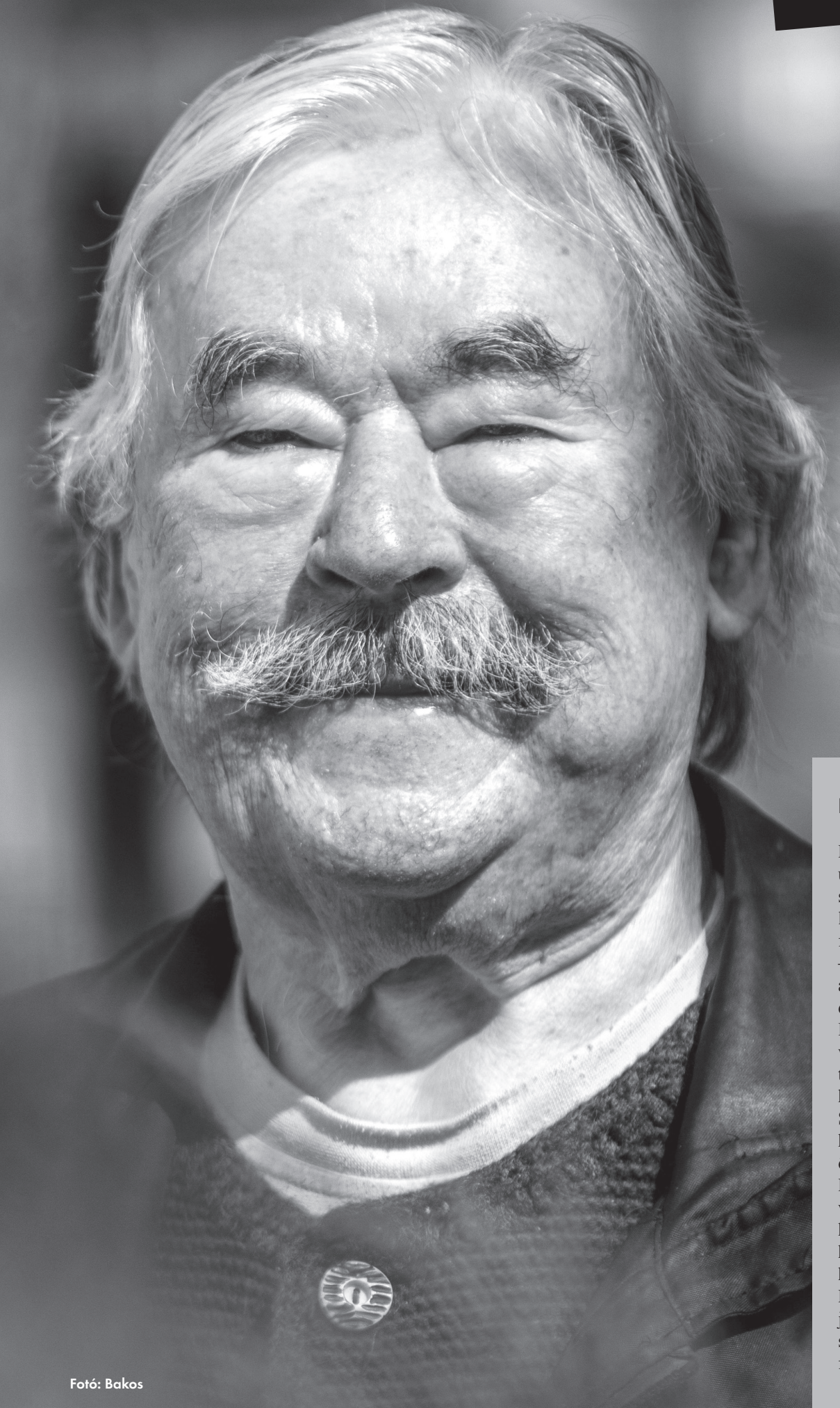
Istenke, vedd térdedre édesanyámat,
ringasd szelíden, mert nagyon elfáradt,
ki adtál életet, adj neki most álmot,
és mivel ígértél, szavadat kell állnod,
mert ő mindig hitt és sose kételkedett,
szájára suttogva vette a nevedet.
Én nem tudom felfogni, hogy többé nincsen,
s szemem gyöngé, hogy a semmibe tekintsen,
hová a fény is csak úgy jár, hogy megtörve:
helyettem nézzél be a mély sírgödörbe,
próbálkozz, lehelj oxigént, tüdőd a lomb!
Nem is válaszolsz, kukac-szikével boncolod,
amit összeraktál egyszer végtelen türelemmel,
csak csont, csak por, ami volt valamikor ember,
mivel nem csak Minden vagy: vagy a Hiány,
magadat operárod e föld alatti ambulancián.
Mi mit nyel el a végén, fásultan szítárod
a semmiből a semmibe a létező világot,
anyát és gyereket, az élő s a holtat,
s mert Te teremtetted, nem is káromolhat,
csak sirhat vagy könyöröghet, hogy adj neki békét,
nem tudjuk, hogyan kezdődött, de tudjuk a végét;
én sem káromllok, hallgasd meg imámat:
Istenke, vedd térdedre édesanyámat!

HOVÁ TŰNT HÚSZ KILÓ

Hová tűnt húsz kiló Csukás István,
egy éve még megvolt, fénykép van róla,
ennyin már érdemes eltöprengeni, hús
a húsból: mennyországba, vagy pokolba?
Mert az is egy nagy kérdés, a legnagyobb:
vajon ment vele arányosan ugyanannyi lélek?
És honnan hiányzik, ha hiányzik,
hogyan mérjem meg, hol van az a mérleg?
És ami eltűnt, hús és lélek, ugyan
a jobbik részem volt, vagy a rosszabbik,
fölösleges volt és azért tűnt el, netán
aki itt maradt, én vagyok fölösleges itt?
Én voltam az a húsz kiló is, hiszen
amit megettem, magammá változtattam át!
De most mi történt, ami tőlem elvette,
az micsoda és mivé hizlalja magát?
A semmi dagad és felcsinált hasában
ott kucorog ez a bizonyos húsz kiló,
várva, hogy végleg megszűnjön, e fordított
születésre e felnőttből készült embrió?
Így múlok el, részletekben, kilónként?
S míg élek, beszélhetek-e múlt időben
magamról? Abbahagyom, még belezavarodom,
mert amúgy maradt ám belőlem bőven!

TÁVMONDAT SZAKONYI KÁROLYNAK

„Emlékszel” – a beszédet egyre többször kezdjük így el,
a múlt megköhögget, mint az első cigaretta reggel,
s lebegtet a füst varázsoló kéklő fátylat,
mitől a szemünk meghatottan könnybe lábad.
Tán jó is így, talán mai szívvel ki se bíránk,
ha az emlékek elmúlt időnket könyörtelenül ránk borítják,
egyedül halottakat lelünk, egyedül vacogva fázunk,
ha megrándul is: leoperált békacombokat galvanizálunk.
Ám ha legalább már ketten beszélünk róla,
zümögve beindul szívünk, mint a villanyóra,
fény is lesz, meleg is lesz, a sok-sok sápadt kísértet
életre kel, arcuk kipirul, elfoglalják köztünk az üres széket,
beleisznak borunkba, szánkából kikapják a szót, fűjják a füstöt,
letörlik arcukról, a mi kezünkkel, a hamuszín ezüstöt.
Félelmünk oszlik, kifejlett gyanakvásunkat láncra kötjük,
s kitarunk ajtót-lelket, mint régen, s a tükröt kiröhögjük,
egymás szemében, mint ifjan, csakis ott látjuk magunkat,
minden más röhögőnivaló, minden más vélemény untat,
hasat behúzzunk, mellet kidöntünk, rázunk esontos öklöt,
a nők ámulva néznek, majd merengve, mint a kölyköt,
megsapja őket a más égitestről érkező léghuzat,
már nem gyanakszanak a borra, szimatolják az utat,
mely hozzánk vezet és még valahová mögénk,
ahol él, virul egy másik ország, s fölötte egy másik ég,
mely elfoglalhatatlan, kikezdehetetlen és leigázhatatlan,
mert álomból van, s amíg mi élünk, halhatatlan,
mint az ifjúság, s ahová egyre gyakrabban visszajárunk,
mosoly az útleveleink, s a halálfélelem a szárnyunk.

KARÁCSONYI DAL

Faggyúszagával felém leng
újra a karácsonyi gally,
sztaniol cincog, s a lélek
lepedőnyi szárnyaival
fölrepül a mennyezetig
– villanykörte a glória –,
ahonnan leereszkedik
darócban az Isten Fia...
Égbe röpítő, együgyű
varázs, szalma-bélelt jászol;
téli Nap, a nehéz begyű,
havas nádtetőkön gázol.
S apára vígan az udvaron
karácsonyfatalpat farag,
öcsémmelel ámulva lessük.
Kölyökkutyánk havat harap,
vérszagot keres borzolva,
kormosszélű tisztásig fut,
hol hajnalban hullt a hóra
hízó torkából szökőkút.
Fedő alatt leves ázik,
jön az angyalhajas alkony,
s a karácsony lehintázik
faggyúszagú fenyőgallyon.

RÖVID ÉLETEMET MEGTOLDOM

Rövid életemet megtoldom hosszú nyári délutánnal, ami szárnyalni akar még belőlem, az itt is szárnyal, hiszen kiderült, mint egy majdnem megfejtett keresztrejtvény, hogy mindenhol megszületik a vers eleve elrendelvé, a többi meg, nos, a többi itt marad lent a földön, ami kimaradt a költeményből, azzal is illik törődnöm, mert mohó és buta, szertelen, s nincs benne semmi szellem, de hát bármily esendő, szeretem, s muszáj egy-két cselet kieszelnem, hogy ne fájjon kicsiségem, s a kurta időn kétségbe ne essem, vagyunk egy páran így e zölden habzó magányos égitesten, amely a koporsónk lesz, de most lustán a nyárba fordul, vele fordul a kert, fényt szűrő a klorofill, majd megbolondul a boldogságtól, dagadt erekkel lüktet a fa, s mintha vándorútra kelne, a szomszédból átkúszik a szederinda, a kutya szőrös, bogáncsos pofájából sárga drágakő világít, elnyel a mámor, s mélyül velem a határtalan öntudatlanságig, bennünk a világ, s mi benne csücsülünk nyakig a világban, mint a rég elfelejtett udvaron a napra kitett gyerekkori kádban, a mostani udvar, mint derűs ripacs, a régire visszajátszik, bár látom a csalást, de vele játszom, most már semmi se hiányzik, ha mozdulok, velem mozdul fuldokló sóvársággal minden énem, aki voltam s akit elhagytam, ahogy az szokás, úton és útfélen, s visszanezhetek megnyugodva, vissza is látok apámig, anyámig, e kifogyhatatlan nyári délutánból küldhetek nekik is egy sugárnyit, s a többinek is a föld alá, a halottak elporladt szemhéja megremeg, száj nélkül sűg a rög: veled vagyunk, ne félj, mi örökké veled, fordíts hátra bátran, mert szeretnek, s szívemben ne legyen kétely, nyakamban pányva, s ne csak azt merjem, amit más is merészel, súlytalanabb már nem is lehetne, ami végül leránt a földre, futólag pillantok erre-arra, ez volt az egész, kevéske nyári zöldre, és mégis és mégis, legalább próbáltam az öröm ujjhegyén megállni, nincs szebb, mint az élet, és nem is érdemes szebbet kitalálni!

DECEMBERI VÁZLAT

Őrizlek már, futhat a vonat messze veled, vagy billegve csillagokig vihet fel a repülő! Nézem a bontakozó estét, mint régi varázsló, aki nyugtalanul érzi, hogy más jelek nőnek, más látomások, mint a csillag s mint a telihold; mást mutat csontig lehámlott ágak nagy szövevénye, mást a cikanó holdfényben szétburjánzó árnyék – tégedet sejt meg először, aki már e világnak más formát adsz, ujjadat érzi, tudja a szív, s esőködat: bűvös zárként rákapcsolódik a zűrös lélekre, hogy zárva maradjon s újra nyitódjon; de a szédülő mámorból felocsúdva, a józan pillanatokban még nagyobb sejtés bűvköre vonz: még csak a rajzoló, csudaszép jövőt látom! Ó, hát légy te velem mindent elrendező szívvel! Most csak az este fonja ezüstös láncait érted, s ezüst lépteidet imitálja a megcsaló holdfény: csillan a tükröket tartó tócsákon, repedésen.

(A szerző
Étellefít a po-
kolba *című*,
Az orr-beszá-
moló a Szép-
völgyi 67-től
a Kolosy térig
című és Az
elmondani
adj erőt *című*
versesköte-
teiből.)

SZAKONYI KÁROLY A KÖLTÉSZET MELEGE

Elég lenne csak annyit írnom, hogy Csukás István nagy költő, mert ebben az egyszerű jelzőben ott van mindaz, amit elmondhatok róla: hogy *kitűnő*, mert az életből szüntelen új és új csodákat tár elénk, hogy *elbűvölő* ritmus hatja át verseit, akár ha koncertteremben hallgatnánk egy virtuóz hegedűművész játékát, mély hangok olvadnak könnyű futamba, majd zengenek, majd átcsapnak szordinóba.

De hiszen Csukásban ott él a zene, bármennyire tagadja is, az egykori, az ötvenes években a Kodály Zoltán segítségével létrehozott békéstarhosi kollégiumban hegedűművésznak készülő csodagyerek abszolút hallása, a hangok iránti érzékenysége megmaradt a költőben, bár ha az irodalom csábításában hűtlen lett is a muzsikához. Muzikálisak Csukás versei, azért szeretem olvasni őket, mert nemcsak a tartalmuk ragad el, hanem a sorok színes futása is. Nem véletlen, hogy Weöres Sándor is meg Vas István is felfigyelt rá. Meg merném kockáztatni, hogy kisújszállási gyermekkorából, az apja kovácsműhelyéből kihallatszó *tá-tátátá*, a kétféle kalapács szabályos ütemű, felváltott féméles csengése máig ott van a fülében, s amikor verset ír, ez újra és újra megszólal benne. Mondhatnám még *nagyságára* azt is, hogy briliáns egyszerűségű ez a költészet, meghitt beszélgetés az olvasóval, az

a fajta út, amelyen egykor Szabó Lőrinc is elindult bátran, a hétköznapok megénekelésével. Csukás költészete a köznapiság fénylő lírája, az elveszetségre jutható momentumok megmentője. Micsoda pillanatok hullhatnak ki az életből, ha nem venné észre egy gyümölcsfa termő ágát, kutyájának hűséges tekintetét, ha csak úgy végigmenve a Szép-völgyi úton, nem látná meg azt, amit mi észre sem vennénk. Megtanít rá, hogy mindenben van érték, szépség és humor. Árad belőle az élet szeretete, az élet tisztelete, józanul ítél, de elérzékenyül, ha édesanyjára gondol vagy régi szerelmeire. Hűséges ez a líra a teremtéshez, hálás a felkelő napért, a barátságért, az embertársakért és a létezésért.

Csukás István a gyermekeknek írott meséivel, színdarabjaival, az immár klasszikussá vált rajzfilmfiguráival, a bolondos sárkányával meg a többi, a televízióban évtizedek óta látható csodatörténeteivel, játékoságával és gyermeki világlátásával nemzedékeknek szerzett feledhetetlen örömet. Legtöbben így ismerik őt, a Süsü, a Mirmur meg a Ho-ho-horgász és a többi írójaként. De Csukás István meseírás közben is költő. Költészetet ad a mese burkában a gyermekeknek. Mulatnak a figurák kalandjain, s közben nem is sejtik, hogy ugyanarról hallanak másként, mint a felnőttek a *komoly* versekben. Csak éreznek valami áradó szeretetet. A költészet melegét. ♡

BENE ZOLTÁN

Elhagyatottak

Magasan járt már a nap, amikor felébredt. A feje erősen szaggatott az előző napi, megerőltető gondolkodástól, s talán egy kissé (a gondolatokat serkentető) megivott boroktól is. Zavarodottan tekintgetett maga köré, csak nagyon lassan, apránként tudatosult benne, hogy hol van: egy út menti fogadó istállójában a lovak között hever az almon. A sarokban ülő sötét árnytól először megriadt, ám a következő minutumban felismerte benne azt a furcsán vizslató tekintetű hitetlent, aki tegnap este tudós disputáit mindvégig komoly ábrázattal, odaadóan hallgatta. Most barátságosan mosolygott rá, kulacsot húzott elő valahonnan a háta mögül, átnyújtotta neki. Egy hajtásra kiitta a hűsítő vizet a kulacsból, jóleső érzéssel nyugtázta, hogy nem csupán lehűti, de valami bizsergető erővel tölti fel ernyedt tagjait. A hitetlen rászegezte szép szemeit, s mindvégig azzal a különös, veséig ható nézéssel fürkészte, miközben így beszélt:

– Elmesélek neked egy történetet, ifjú ember. Az egyetlen valódi történetet mondom el neked, amelyet ismerek. Nagy ajándék ez tőlem, hallgasd hát figyelmesen, s fogadd annak megfelelően!

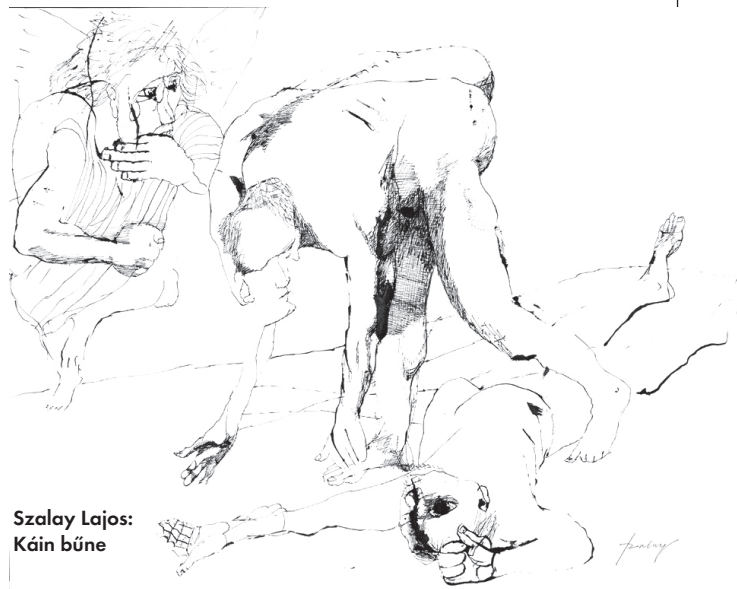
Mivel nem tiltakozott, a hitetlen belefogott a mesébe:

– Az életben egy-egy csekélyke időszelre rendre igen nagy jelentőségre tehet szert. Még akkor is, ha olyan kurtácska, amilyen rövidke pillanat akár egy egyszerű halandó életében is elhanyagolható, nemhogy az emberiség hosszúra nyúló történelmében. Mégis gyakorta fordul elő, hogy egy-egy ilyen lélegzetelállítóan rövid időtartam elegendőnek bizonyul ah-

hoz, hogy egész népek és földrésznyi területek sorsa vegyen új irányt, s emberek ezreinek élete változzon meg teljesen. Így változott meg az élete apródonként, ám kétségkívül egyetlen jól meghatározható pillanat következtében annak a két embernek is, akiről mesélni fogok.

Az alatt a szemvillanásnyi idő alatt, amíg I. Válid kalifa a hidzsrát követő 88., a keresztények időszámítása szerinti 710. esztendőben megparancsolta a Kairuánban udvart tartó Músza ibn Numair helytartónak, Ifrikíja tartomány urának, hogy hódítsa meg az igazhitű muzulmánok számára a nyugati gótok uralma alatt álló Hispániát, a jómódú córdobai Athanagild fegyverkovács éppen egyik oldaláról a másikra fordult pihé-puha ágyában. Abban a pillanatban pedig, midőn a berber lovasok partra szálltak Julia Tarductánál, amelyet manapság Tarifa néven emlegetünk, Athanagild nagy serényen és kéjes nyögdecselés közepette a dolgát végezte éppen kertjének külön erre a célra kijelölt, elkerített részében. S amikor a következő év júliusában, annak is a 19. napján a Tárik ibn Zijáb vezette arab-berber sereg, magát az uralkodót is megölve tönkrevverte Roderich király gótgjait, Athanagild éppen jókedvűen nevetett, hiszen öt teljes katonai felszerelést rendelt nála egy jelentékeny vitéz, aki újabb egy esztendő elteltével majd elesik a Córdoba védelmében Músza ibn Numair szír és arab harcosai ellen folyó küzdelmekben.

A hidzsrát követő 93., Krisztus születésének 715. esztendejében, pontosan azon a napon, amikor Músza ibn Numairt, Andalúzija meghódítóját, a vizigótok legyőzőjét I. Válid kalifa öccse és utódja, Szulejmán kalifa trónra lépése alkalmával

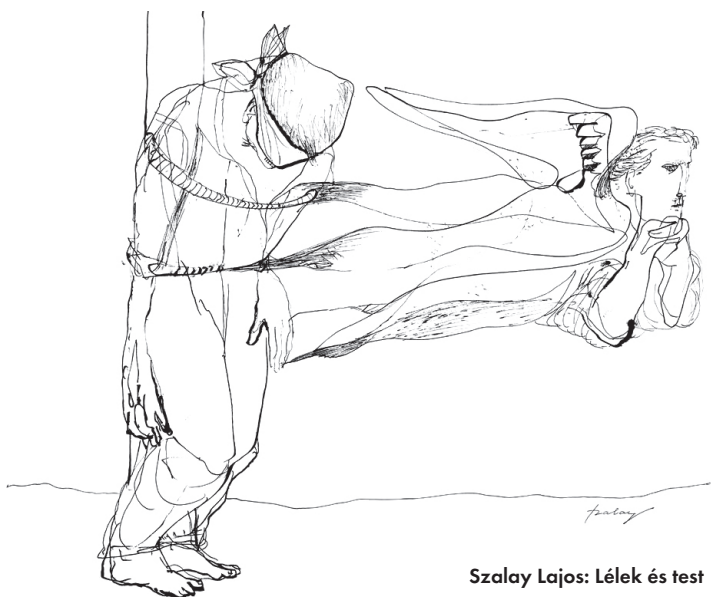
Szalay Lajos:
Káin bűne

késedelem nélkül Észak-Ázsiába száműzte, Athanagild fegyverkovács, a nincstelen rabszolga a tizedik korbácsütést viselte összeszorított fogakkal egykori házának udvarán, Kurtubá városában, amit egykor Córdoba-nak hívtak. Csak a tizenötödik csapásnál sziszszent fel, s a huszadiknál elájult. Ezzel megbűnhődött, többé nem haragudott rá gazdája, a berber Aziz ibn Jahja, egykori házána új tulajdonosa, sikeres kereskedő, az igazhitű országok kalmárai között igen nagyra becsült férfiú.

Újabb évek teltek, amelyeknek során Athanagild mind elismertebb rabszolgájává vált Aziz ibn Jahjának, hiszen a nemes Kurtubában nem élt senki, aki hozzá fogható páncélzatot lett volna képes készíteni. Néhány esztendő múltával a kardokat is olyan megbízhatóvá és kiválóvá kalapálta, mintha csak a messzi Damaszkuszban kovácsolták volna mindahányat.

Mindennek ellenére Athanagild nem volt elégedett ember, végtére is szabad gót kézművesből hitvány rabszolgává süllyedt, s e mélységes szegénység miatt önérzetes felesége a halálba emésztette magát. A kovács sem volt kevésbé büszke asszonyánál, viszont nem engedett a kétségbeesésnek, ehelyett élete céljául azt tűzte ki, hogy fiának, a rabszolgasorba kényszerített gyermeknek nevével kívül szakmai tudását és fortélyait is örökölni hagyja. Amikor pedig a hidzsra utáni 100., a keresztények könyvei szerinti 722. évben elhalálozott, a fiú híre-neve már az övével vetekedett.

Athanagild, az ifjú kovács, Athanagild, a rabszolgává lett mester fia egyik reggel arra

Szalay Lajos: Lélek és test

ébredt, hogy már nem álmodik az édesapjával. Ettől megkönnyebbült, s attól fogva olyan remekműveket kovácsolt, amelyekből százszázát eltátotta mindenki, aki csak megcsodálhatta. Sokan a fegyverkovács mesterség értői közül egymástól függetlenül kijelentették, hogy a fiatal Athanagild tehetségben felülmúlja az apját, sőt, megállná helyét a bagdadi és a damaszkuszi mesterek között is.

Egy este, egy forró nap alkonyán Aziz ibn Jahja személyesen kereste fel rabszolgáját, hogy behunyta szemmel, nagy áhítattal elszavalja neki a Korán huszadik szúrájának tizennegyedik versét: „Én vagyok Allah. Rajtam kívül nincs más isten. Szolgálj hát nekem, s az én emlékezetemre végezd az istentiszteletet!” Miután befejezte a verset, s hangjának rezgései elhaltak a szobában, mélyet sóhajtott, megveregette Athanagild kezét, majd elmesélte, hogy egyesek szerint Omár ibn al-Hattáb, a vallás világossága, a Zajn ad-Din, vagyis a második kalifa is e sorok hallatán lépett a Próféta útjára, holott előtte egyike volt Mohamed legádázabb ellenfeleinek. Erre Athanagild megemlítette, hogy hasonlóképpen áll a dolog a keresztény vallásban Szent Pállal, aki Saulus néven hosszú ideig üldözte Krisztus követőit, de egyszer a Damaszkusz felé vezető úton Isten angyala által felismerte az igazságot, minek következtében később az egyház egyik talpkövévé válhatott. Hozzátette még, hogy ez a történet bizonyosan igaz, mert az anyjától hallotta egykor, de természetesen, esze ágában sincs feltételezni azt, hogy Omár megtérése nem történhetett hasonlóképpen. Aziz ibn Jahja ekkor nagy türelemmel megmagyarázta, miszerint nem akar vitába bocsátkozni a hitről, mégis figyelmébe ajánlja Athanagildnak, hogy ha felveszi az iszlámot, azáltal a szabad emberek ruháját is magára ölti – azzal őszbe vegyülő szakállát simogatva magára hagyta rabszolgáját.

Athanagild egész álló éjszaka töprengett, a gondolatok majd szétrepesztették a koponyáját. Végül arra az elhatározásra jutott, hogy nem hagyja el ősei hitét; gögös vizigót lévén inkább a rabságot és a jogfosztottságot választja, semmint az igaz hitnek hódoljon. Ezt reggel meg is mondta Aziz ibn Jahjának, aki rosszállóan csóválta a fejét ostoba szavai hallatán.

A következő éjjelen Athanagild újra atyjával álmódott, aki hosszasan beszélt hozzá. Elmondta, hogy milyen büszke, amiért fia ilyen állhatatos a hitben, s közölte vele, miként nyerhetné vissza a szabadságát anélkül, hogy lemondana lelki üdvösségéről.

Másnap Athanagild, amint felébredt a rabszolgaszálláson, ama kert mélyén, amelynek sudár fáit egykor apja ültette, felkereste Aziz ibn Jahját a házban, amelyben egykor ő maga lakott egész családjával egyetemben. Amikor gazdája abban a reményben, hogy a fegyverkovács mégiscsak elismeri Allahot az egyet-

len istennek, s Mohamedet az ő prófétájának, fogadta őt, aki megerősítette előző esti elhatározását, amely szerint semmiképpen sem lehet muszlimmá. Ezt követően elárulta, hogy a keresztény szentek közösségének segédelmével képes olyan páncélt készíteni, amely minden bajtól megóvja viselőjét, mert sebezhetetlenné teszi. E mellé pedig ráadásként olyan kardot kovácsol, amely csapásával mindent elpusztít, erejének semmi nem állhat ellen. Azt az ajánlatot tette, hogy szabadságáért cserébe három nap alatt elkészül az említett csodafegyverrel. Aziz ibn Jahja elfogadta az ajánlatot.

Athanagild három napon által megállás nélkül dolgozott, s közben sűrűn fohászkozott. Mindazt elvégezte, amit álmában atyjától utasításba kapott, semmit nem hagyott ki, semmit másképpen nem csinált. A harmadik napon készen állt a páncél és a kard. Aziz ibn Jahja hosszan gyönyörködött a műremekekben, majd behívta egyik legényét, s utasította, hogy öltse magára a páncélt, vegye kezébe a kardot, s tüstént lovagoljon el a katonákkal, akik északon készülnek harcba bocsátkozni a hitetlen gyaurokkal.

Athanagild és Aziz ibn Jahja egy hónapig várta haza a legényt. A legény azonban soha nem tért vissza Kurtubába, mivel valamelyik keresztény harcos nyílt csatában megölte. Aziz ibn Jahja erre a hírre féktelen haragra gerjedt, s megkorbácsoltatta Athanagildot, mint egykor az apját, aztán eladta egy karavántulajdonosnak, tegyen vele kénye-kedve szerint, amit csak akar, de lehetőleg bánjon vele hitványul, durván, mert megátalkodott, gonosz és alávaló ember, aki nem érdemel kíméletet.

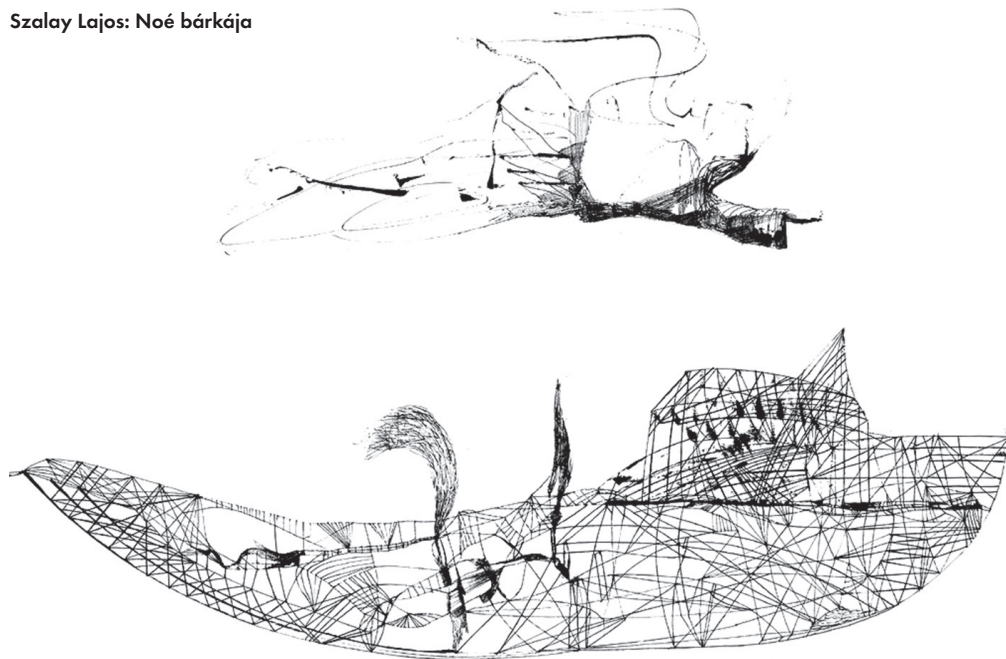
Athanagild csalódott volt és megalázott. Hite is és tudománya is cserbenhagyta. Azt sem tudta eldönteni, hogy melyik fáj jobban, melyik teszi keserűbbé a szája ízét, melyik

miatt hasogat erősebben a szíve. Felmerült benne a gondolat, hogy ha már Jézus Krisztus is magára hagyta és tulajdon apjának lelke vagy szelleme is rászedte, hát inkább a Próféta hitére tér, de megalázottságában is büszke gót természete nem engedte, hogy ezt a kézenfekvő és logikus lépést megtegye. Sodródott csak rabszolgaként szerájról szerájra, Ifrikija tartományon át Arábia forró vidékeire, majd még onnan is tovább.

Ez idő alatt Múza ibn Numair, a száműzött hadvezér kies tájakon tengődött az emberek megvetésétől övezve, porig alázva és testi-lelki megnyomorodva. Koldusként morzsolta napjait, az igazhitűek kegyes adományaiból tartotta fenn magát, cserébe el kellett viselnie megvetésüket, amely olykor egészen a köpködésig, néhanap egyenesen tettelegesséig fajult. Egy aprócska faluban telepedett meg, ahol az alamizsnáért cserébe régi dicsőségéről mesélt a gyermekeknek és az ifjaknak, ám az újabb és újabb nemzedékek egyre kevésbé hitték, hogy ajkairól a szintiszta igazság úszik füleikbe.

Egy napon gazdag kereskedőkaraván érkezett a faluba, tevék hosszú sora, megpakolva a messzi Kína minden kincsével, selyemmel, borostyánnal, porcelánnal és ki tudja még, hogy mi mindennel. A karaván vezetője, nagy potrohú, izzadságszagú férfiú, véletlenül a Múza ibn Numairt hallgató naplopók közé keveredett, s tájékozott ember lévén, azonnal tisztában volt azzal, hogy az a rövidlátó, vénségesen vén koldus az igazat tárja hallgatósága elé, csakis a pusztá, meztelen igazságot, semmi mást. És nagyon elszomorodott, amikor látta a lanyhán figyelő arcokon, hogy mindazt, amiről az öreg koldus beszél, csak kitalált mesének tartják, egy vén bolond szórakoztató, balga fecsegésének. Még szomorúbb lett, amikor annak is tanújává vált, hogy a történet végzetével milyen kevés adománnyal szűrik ki

Szalay Lajos: Noé bárkája

Szalay Lajos: Utolsó ítélet

az egykor oly hatalmas ember szemét – azét, akinek olyan sokat köszönhet a kalifátus, beleértve minden igazhitű muszlimot. Ekkor elhatározta, hogy páratlan ajándékkal lepi meg Músza ibn Numairt: nekiajándékoz egy rabszolgát.

Attól fogva a halála napjáig Músza ibn Numair volt az egyetlen koldus a világon, aki saját rabszolga felett rendelkezett. Pénzzé nem tehetette, mivel a karavánvezető a leghasznavehetőbb keresztényt adta neki, de esténként legalább elbeszélgethetett vele, reggelként meg elküldhette maga helyett kéregetni – egyszóval valamelyest könnyebb lett az élete.

Azzal is próbálkozott, hogy megtérítse a rabot, csak hogy az makacsul ellenállt minden kísérletnek; nem győzte meg egyetlen érv sem. Egy este például azt a kérdést szegezte a gazdájának, hogy ha már a keresztény vallás tanításaiban sem hisz, pedig egykoron, a szépséges Córdoba városában abba a hitbe született bele, akkor ugyan miért hinne éppen Mohamednek?

Músza ibn Numair erre felkapta a fejét.

– Azt mondd, hitetlen, hogy Kurtubában születettél? – kérdezte.

– Igen – felelte a rabszolga. – Még azelőtt, hogy te elfoglaltad volna, s apámat egész családommal együtt rabszolgasorba kényszerítetted.

– Nem én tettem – válaszolt Músza ibn Numair. – Akiket én rabságba hajtottam, azokat Damaszkuszba vittem a kalifa elé, hogy örvendezzen lelke a látásukon. Boldog is volt, s talán épp e boldogság repesztette meg a szívét, s juttatta a hetedik paradicsomba. Itt meg Szulejmán ült trónusára, hogy szerencsétlenül tegyen engem. Nyilván megérdemeltem a sorsom, bár a te véreid szabadságát nem én, de valaki más vette el.

– Aziz ibn Jahja a neve – világosította fel a rabszolga. – Kereskedőként követte a sereget, hogy az új földön telepedjen le. A mi házuk tetszett meg neki, megvette hát velünk együtt. Különben már ő is a hitetekre akart téríteni. Neki sem sikerült. Jézus és az Úristen szentjeinek erejével akkor páncélt és kardot kovácsoltam, mivel hogy kovács volnék, nem is az utolsók közül való. Olyan fegyverzetet készítettem, amilyen sosem volt még, olyat, ami legyőzhetetlenné teszi azt, aki magára ölti. De az én Istenem elhagyott. A páncél közönséges páncél maradt, a kard egyszerű kard, amilyenből tizenkettő éppen egy tucat. Aziz ibn Jahja erre nagyon megdühödött, s hirtelen haragjában megveretett, utána eladott. Hosszú ideig hányódtam, míg a te tulajdonodba nem kerültem, uram. A legnyomorultabb rabszolga vagyok ezen az istenektől elhagyatott, förtelmes világon, hiszen neked, uram, az én nyomorult gazdámnak rajtam kívül csak a foltozott, foszladozó köpenyed van, amely-

ANTAL BARNABÁS

ANGYALI VÁNDOR

tér és idő értelem és erő
játszik velünk kérdez s felelünk
létünk eleje visszája
léptet homályból homályba
nincs és sehol hamisan dalol
hallásküszöbünk alatt valahol
egy az akol egy a pásztor
világunk töredezett szétszakadt
se hit se bátorság se akarat
nincs ami bennünket összekovácsol

kinyílik a tér s a szél körül áll
sejtelmes határtalan határ
ölel s hív várva várlak
s nem tudunk ellenállni e varázsnak
köpenyünk a szél mennybolt a kalapunk
álombeli tájakon át rohanunk
kétség és remény el s feltűnik a fény
talpunkra tapad szik s televény
ettől szép az utunk e csalóka
jön napra éj éjre nap s fölöttünk nyílik a rózsa

be beburkolózhatsz éjnek idején, a szétnyílt papucs a lábodon meg az elnyüstölt turbán, amellyel kopaszágodat takargatod.

– Szentelen vagy – állapította meg Músza ibn Numair. – Csak hogy én erre azt mondom, kétségkívül én vagyok a leggazdagabb koldus az égbolt alatt, következőképpen valóban te vagy a legszerencsétlenebb rabszolga. Ez is valami ám, ha jól belegondolsz. Hiszen koldusok közt nincs, aki nálam gazdagabb, s rabszolgák közt nincs, ki náladnál szánalmasabb lenne. Mindketten kitűnünk a többi közül, mások vagyunk, mint a többiek. Én koldus vagyok, te rabszolga, de egyikünk sem olyan, mint egy másik koldus vagy egy másik rabszolga. Ez is lehet vigasz, nem gondolod, kovács?

– Vigasznak ugyancsak soványka ez, uram – válaszolta keserűen Athanagild.

A koldus erre kihúzta magát, s így beszélt:

– Én Músza ibn Numair vagyok, egykor nagy hódító és Ifrikíja helytartója, aki legyőztem a gótokat, s a kalifa olyan ünnepséget rendezett a tiszteletemre, amelyet soha nem láttak még az igazhitűek.

A rabszolga lesütötte a szemét, s így beszélt:

– Én pedig Athanagild vagyok, a rabszolga-kovács, akit elhagytak az istenek.

Többet nem beszéltek. Músza ibn Numair egyik pillanatról a másikra az öregek nyugtalan éber álmába süppedt. Athanagild a csillogokat bámulta, s azon töprengett, vajon hol lehet a mennyek országa, ha van olyan egyáltalán. Tűnődött, révedezett, közben pedve várta a virradatot, amikor kéregetni mehet a piactérre, arra a megmosolyogni valóan apró, szűkös helyre, ahol néhány árus büdös halat meg szottyadt fűgét kínál eladásra, s ahol némelyek, igaz muszlimhoz méltón, vetnek egy-két garast neki és általa a gazdájának. A gazdájának, akit elhagytak az emberek, s neki, akit az istenek hagytak el.

A hitetlen elhallgatott, ám szép szemével még mindig őt kémlelte. Képtelen volt állni a tekintetét, a történet fonalát is többször elveszítette a mesélés során, ennélfogva újra csak zavarodottan pislogott maga köré, némán, ujjával a döngölt padlón heverő szalmaszálakat rendezgette. A hitetlen akkor felállt, a lovakhoz lépett, kiválasztott közülük egy hollófekete csődört, kivezette az istállóból, felkapott a mén hátára, s elvágatott a messzeségben gomolygó viharfelhők irányába. Ő is kibotorkált az udvarra, tekintetével sokáig követte a fokozatosan távolba vesző alakot, amely olykor mintha elemelkedett volna a talajtól, ez azonban bizonyára érzéki csalódás lehetett csupán. ☛